

AIACE – DANMARK

International Forening af Forhenværende EU-Medarbejdere

”Se stærene danse” – Safari i Nationalpark Vadehavet med SORT SOL

Bestyrelsen kan igen – denne gang i samarbejde med SORT SAFARI – tilbyde en fælles 4-dages tur (3 overnatninger) udelukkende for AIACE-medlemmer. Turen går denne gang til Sønderjylland med spændende besøg til forskellige seværdigheder og mulighed for at se Sort Sol.



HVORNÅR: Mandag den 2. oktober til torsdag den 5. oktober 2017 med 3 overnatninger.

HVOR: Hotel Ballumhus, Byvej 66, 6261 Bredebro - <http://www.hotelballumhus.dk/>
Hotellet har gratis parkering.

PRIS: **2.790,00 kr.** pr. person i delt dobbeltværelse. Tillæg for enkeltværelse 450,00 kr.
Prisen er under forudsætning af et deltagerantal på min. 25.

Prisen indeholder:

3 overnatninger på Hotel Ballumhus, fuld forplejning (*ekskl. drikkevarer*), entréer, Sort Safari® guidning på alle udflugter samt bus på 2. og 3. dags program.

Hotel Ballumhus oplyser at middagene alle 3 dage vil være 2-retters menuer bestående af enten forret (f.eks. suppe, pate, tartelet, fisketallerken) og hovedret (f.eks. kalvesteg, skinke, flæskesteg) eller hovedret og dessert (f.eks. is, panna cotta, dessertsymfoni)."

Alle måltider er ekskl. drikkevarer

EKSTRA UDFLUGT på dag 4 koster 210 kr., inkl. guide og bus. Arrangeres kun hvis minimum 25 deltagere. **OBS Skal bestilles samtidig med tilmelding!**

PAS: **SKAL MEDBRINGES**

TØJ: Medbring varmt og vandtæt tøj samt godt fodtøj til Sort Sol (*se mere under program for dag 2*).

TILMELDING: **Senest den 30. APRIL 2017**

OBS: Tilmeldingen er kun bindende med samtidig indbetaling af **depositum på 500 kr. pr. person** til foreningens konto i Danske Bank, **reg.nr. 9570, konto nr. 3975746.** (**HUSK at anføre navn(e) + Sort Sol**).

Restbeløbet vil blive opkrævet i juli måned.

Tilmelding skal ske skriftligt til Solvejg Bosche, solvejg.bosche@yahoo.com, med angivelse af navn(e), e-mail adresse og telefon- eller (helst) mobilnummer. **HUSK** at anføre evt. ønske om den ekstra udflugt. Evt. spørgsmål kan stiles til Solvejg, gerne pr. mail eller på mobil nummer 2072 1007.

Nedenstående er baseret på SORT SAFARIs program og tidsplan, suppleret med lidt information fra foreningen og nogle ”internet”-beskrivelser.

Dag 1, mandag den 2. oktober – ankomst og ankomstmiddag

Fra kl. 14.00 Ankomst og indkvartering – man kan tjekke ind når som helst inden middagen kl. 18.30.
Der er gratis parkering ved hotellet.

Kl. 18.30 Fælles middag på hotellet

Dag 2, tirsdag den 3. oktober – udflugt

Kultur- og Natursafari, Tønder BySafari, Vadehavet og Marsken, Nolde & Sort Sol over Tøndermarsken

PAS SKAL MEDBRINGES (SE NEDENFOR OM VARMT TØJ MV.)

Kl. 08.00 Morgenmad

Kl. 10.00 Afgang med bus fra hotellet sammen med natur- og kulturformidler fra Sort Safari

Kl. 10.40 BySafari gennem Tønder – Byen under havets overflade. Fælles gåtur på ca. 2 t. Turen starter med en byvandring gennem Tønder Bys dramatiske historie. BySafarierne bringer os tæt på Tønder bys og marskens historie med dige- og slusebyggerier, stormfloder, stuedrift, kniplingsindustri og ikke mindst den skiftende danske og tyske indflydelse. Tønder var landets første købstad, en af landets vigtigste havnebyer og en af landets rigeste. Turen går gennem byens flotte hovedstrøg og idylliske sidegader til den tidligere havn.
Tønder (sønderjysk: *Tynne*, frisisk: *Tuner*, tysk: *Tondern*) er en by i det sydvestlige Sønderjylland, ca. 5 km fra den dansk-tyske grænse og har 7.587 indbyggere (2016). Byen ligger lavt på overgangen mellem hedesletten og marsken og afgrænses af Vidå mod syd. Tønder er en moderne skole- og erhvervsby.

Kl. 12.30 Fælles Frokost på Café Victoria (Victorias sandwich). *Caféen er* beliggende i et af Tønders fine gamle huse, og stedet er fyldt med fine gamle ting fra en svunden tid.

Kl. 14.00 På tur i Noldes landskab – Køretur på ca. 1½ time med stop nogle steder
Turen går gennem Højer, Byen bag diget, hvor mange kunsthåndværkere har slået sig ned, og fortsætter til Vidåslusen gennem kogslandskabet til Nolde Museet i Seebüll.

Dige, sluse og kog udgør sammen med Vidåen, der løber snorlige gennem terrænet og ud gennem **Vidåslusen**, et enestående kulturmiljø, der mod syd desuden rummer Saltvandssøen som et interessant fuglerastested. **Det fremskudte Dige** (officielt Det dansk-tyske dige) er det seneste havdige i Danmark, opført 1979-1981. Diget går fra Emmerlev Klev i nord til Hindenburg-dæmningen til Sild i syd. Diget beskytter Tøndermarskens 12.000 ha jord og 15.000 beboere mod oversvømmelser i forbindelse med stormfloder i Vadehavet. Diget er fredet under fredningen af **Margrethekog**. Vidåslusen stod færdig i 1981, den består af tre betonkamre med hver to sluseporte af træ. Syd for Højer Kanal, der løber fra den gamle Højer Sluse og ud gennem Vidåslusen, etableredes en saltvandssø som rasteplads for fugle i området. Margrethekog blev fredet i 1984. Fra diget er der en vid udsigt mod vest ud over Vadehavet, mod øst ind over Højer gamle sluse og dige og mod nordøst **Højer By** med Højer Mølle som et klart vartegn. Kulturmiljøet er vigtigt som rasteplads for trækfugle og som et enestående eksempel på et inddiget område, hvor man kan opleve nutidig kystbeskyttelse, landvinding, sluse- og digeanlæg.

I bussen får vi en introduktion til maleren Emil Nolde og hører om hans indædte kamp mod afvanding og opdyrking af marsken i begyndelsen af forrige århundrede. Nolde var en af landets første naturbeskyttere, dog uden succes. Han elskede Tøndermarsken og hentede her inspiration til sine verdensberømte kunstværker. Han bosatte sig i 1916 på den lille ejendom Utenwarft, der ligger lige ved Vidåen, og siden byggede han sit eget hus med atelier i Seebüll, hvor han levede midt i naturen fra 1926 til sin død i 1956. Dette landskab tæt på Vidåens løb kaldte han for "mit amfibiske landskab". Nolde storrivedes især i stormfyldte perioder, hvor han fandt inspiration i lyset og naturen til den vildskab og de farveogier, der er så karakteristiske for hans billeder.

Kl. 15.30 Nolde-Museet – værker og tur i haven. Besøg inkl. kaffe varer ca. 1½ time, som iht. Sort Safari skulle være nok tid til både at se værkerne samt haven.
Kaffe og kage i restaurant ved Nolde Museet – i løbet af opholdet på/ved museet.
Nolde-Museet var i sin tid maleren Emil Noldes hjem. Borglignende og med smalle vinduer og fladt tag knejser bygningen selvbevidst op af det omgivende flade landskab. Med sin jævne og lige linjeføring minder det om tyvernes fungis-byggestil. Nolde har bevidst valgt en arkitektonisk kontrast i forhold til de omkringliggende lave, stråttækte frisiske bondegårde. Mens Nolde levede, var der fra hvert vindue en dejlig udsigt til haven. I stueetagen lå også Noldes atelier. Nu om stunder udstilles hans religiøse billeder her. Direkte over atelier'et ligger billedsalen. De tidligere beboelseslokaler på første sal er blevet omdannet til kabinetter til Noldes grafiske arbejder.

"Som et naturunder var de store skyer af stære...". Sådan indleder Nolde en beskrivelse af fænomenet Sort Sol i sine biografiske noter. Sort Sol kan ikke beskrives, det skal bare opleves, derfor sluttes dagen af med Danmarks mest kendte naturfænomen – stærenes "himmelballet" over marsken og i Nationalpark Vadehavet i og omkring Tønder.

- Kl. 17.00** Kører vi til Sort Sol. **Vi skal gå ca. ½-1 km.**
OBS: Man bør have varmt og vindtæt tøj på samt godt fodtøj (f.eks. gummistøvler).
Sort Safari har siddeunderlag med, så alle kan holde "popo'en" varm ☺
Sandwich ved bussen eller i naturen – nok i naturen, når vi er ankommet til "Sort Sol-stedet".
- Kl. 18.15** Fortælling om stærenes liv mv.
SORT SOL – varigheden afhænger af lyset! Stærene kommer, når lyset er ved at "forsvinde" (solen går ned).

Vi kører tilbage til hotellet, så vi ankommer ca. (mindst) ½ times tid før middagen, så der er tid til evt. at klæde om.
- Kl. 21.15** Fælles middag på hotellet.

Dag 3, onsdag den 4. oktober – udflugt

NationalparkSafari: RømøSafari med hvalhistorie, Vadehav og flot kystnatur samt glemte slotte

- kl. 08.00** Morgenmad
- Kl. 10.00** Afgang med bus fra hotellet til Nationalpark Vadehavet og Rømø.
Nationalpark Vadehavet er et uhyre frugtbart område og levested for nogle af verdens største fugleflokke. Her yngler mange sæler, og her lever plantearter, fisk og smådyr, som kun forekommer i Vadehavet. I Vadehavet må alle leve med tidevandet, som gør at dele af havbunden tørlægges 2 gange i døgnet. Vadehavet, der strækker sig fra Ho Bugt ved Esbjerg til den hollandske by Den Helder, er verdens største tidevandsområde. Vadehavet er desuden Danmarks største og vigtigste Nationalpark.

Vi besøger Skt. Clemens Kirke på Rømø med de imponerende Kommandør-gravsten og den fredede Kommandørgård i Juvre, der fremstår i al sin pragt fra det 17. århundrede. Vi slutter rundturen på Rømø med besøg på Danmarks bredeste strand ved Lakolk og frokost på Cafe Fru Dax. Vi kører retur over Vadehavet til slottet Trøjborg hvor vi afslutter dagen med et glas hvidvin og en drabelig historie omkring slottet Trøjborg, med digegrever, konger og grever.
- Kl. 10.30** Skt. Clemens Kirke, Rømø. Vi går ind og ser kirken – og måske kirkegården, hvor mange gravsten har en hel "historie".
Sankt Clemens Kirke er beliggende i Rømø Kirkeby omtrent midtvejs mellem Rømø-dæmningen og Havneby i Tønder, Højer og Lø Herred. Kirken er opført omkring 1200 og kraftigt udvidet i 1600- og 1700-tallet. Den er indviet til sømændenes skytshelgen, Sankt Clemens, og er udsmykket med flere votivskibe (modelskibe/kirkeskibe). Det mest særprægede ved kirkerummet er de 15 hatteknager, der hænger ned fra loftet. På flere af dem finder man ejermændenes initialer. I 1800-tallet solgtes retten til at sætte sit navn på bestemte pladser på kirkebænkene, hvilket stadig kan ses på flere af kirkebænkene. Indtægterne blev brugt til at vedligeholde kirken.
- Kl. 11.15** Nationalmuseet Kommandørgård og Danmarks mindste skole. Varighed ca. 1 time, som iht. Sort Safari er nok til at besøge og se begge dele.
Kommandørgården stammer fra 1748 og vidner om den velstand, kommandørerne (1700-1800) bragte til Rømø. Gården er fuldt restaureret med paneler, lofter og døre. Væggene er dækket af hollandske fliser og inventaret er efter datidens normer meget fornemt. Nationalmuseets Kommandørgård er en af Rømøs gamle, rige slægtsgårde, og man kan her se hvalskeletter og læse om Rømøs hvalhistorie. Gården er fuldt møbleret i både bolig og udlænger. Boligen rummer usædvanligt gode eksempler på prægtigt bemalede paneler fra 1700-tallet, snedker- og udskæringsarbejde og vægbeklædninger af hollandske fliser. Kommandørgårdens navn hentyder til de kommandører (kaptajner), der i 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet havde kommandoen på store hvalfangerbåde. Kommandørerne var væk det meste af året på hvaltogter i Nordatlanten eller på lange handelsrejser.

Danmarks ældste og mindste skole: Den lille skole i Toftum blev oprettet på privat initiativ af en kreds af beboere i Toftum og Juvre i 1784. Det var 30 år før, der i 1814 blev indført almindelig undervisningspligt i Danmark. Skolen i Toftum vidner om, at der var en vågen befolkning, der erkendte betydningen af uddannelse. Den var i brug indtil 1874, og rummede sommetider op til 40 børn. Læreren var altid en gammel kommandør, og han blev betalt direkte af forældrene med både penge og naturalier. Pigerne skulle efter tur gøre rent i klasseværelset, og drengene skulle medbringe brændsel og sørge for, at der var ild i bilæggerovnen. Derudover skulle læreren efter tur spise hos forældrene.

- KI. 12.15** Lakolk og stranden. Vi går en tur på stranden, som er Europas største sandstrand.
Lakolk er en turistby på Rømøs vestlige side ved en stor klitrække. Navnet stammer fra de to ord *la*, der er gammeldansk og betyder 'rende i strandsand' og det vestjyske *kolk*, der betyder 'vandsamling'. Stedet blev omdannet til turistmål allerede i 1898 og er således Rømøs første og ældste ferieområde, med enkelte sommerhuse helt tilbage fra 1895. Efter Rømødæmningens åbning i 1948 er Lakolk vokset voldsomt og består i dag af et stort antal sommerhuse, et hotel, en campingplads samt et stort butikscenter.
- KI. 13.30** Fælles frokost på Cafe fru Dax, Lakolk (vadehavstapas). Frokosten består af en række lokale varer, så man kan smage lidt af hvert.
- KI. 15.00** Afgang til Slottet Trøjborg
- KI. 15.45** Ved slotsruinen får vi et glas hvidvin og hører om slottets historie.
 Trøjborg Slotsruin ligger cirka 12 km nord for Tønder i Visby i Sønderjylland. Navnet Trøjborg stammer sandsynligvis fra det græske Troja. Borgen blev opført i 1300-tallet på en 30 x 30 m stor banke. Trøjborg nævnes i 1347 i et brev fra hertug Valdemar af Sønderjylland som hertug Valdemar Atterdags slot. I 1407 kom det i dronning Margretes besiddelse, men senere pantsattes det til Ribe bispestol. Efter reformationen i Danmark i 1536 tilfaldt de gejstlige godser kronen, og kong Frederik 2. overdrog borgen til Daniel Rantzau som tak for hans fortjenester i krigen mod svenskerne. Omkring 1580 lod Peter Rantzau den oprindelige middelalderborg nedrive for i stedet at opføre et renæssanceslot på stedet. Da Rantzau-slægten uddøde i 1658, forfaldt slottet langsomt. I første halvdel af 1800-tallet var Johan Ferdinand de Neergaard ejer. I 1851 købte landmand Knud Lausten Knudsen Trøjborg og planer om at oprette et lærerseminarium på stedet, men da disse planer ikke blev realiseret, blev slottet revet ned i 1854. Dele af sydmuren og kælderens er dog bevaret.
- KI. 17.15** Afslutning ved hotellet
- KI. 18.30** Fælles middag på hotellet

Dag 4, torsdag den 5. oktober – morgenmad og afrejse / EVT. udflugt

KI. 08.00 Morgenmad (tidspunkt er vejledende)

KI. 10-11.00 tjek ud og afrejse **ELLER**

EKSTRA UDFLUGT – HUSK: skal bestilles samtidig med tilmelding!

KI. 10.00 Afgang med bus fra hotellet
 MunkeSafari til Løgumkloster kirke, som er bygget i årene 1225-1325 af cisterciensermunkene. Kirken gennemgik en større renovering i 2016 med udvidelse af orgelet og flot lysætning af Okholm Lighting i Tønder

Besøg i **Løgumkloster Kirke**, som er opført i røde munkesten af cistercienserordenen. Deraf navnet "MunkeSafari".

I året 1173 grundlagdes cistercienserklostret i Løgum. Initiativtageren var Ribes biskop Stefan, der selv tidligere havde været abbed ved Herrevad Kloster i Skåne, de ligeledes hørte under Cistercienserordenen. Det nye kloster fik navnet *Locus Dei* (Guds sted), som kan ses som en reference til det danske stednavn *Løgum*. Allerede i 1190 ødelagdes det nye kloster af en brand, hvorfor biskop Omer i Ribe fritager munkene for alle afgifter, således der nemmere kunne indsamles midler til opførelsen af kloster og kirke. Kong Valdemar 2. Sejr støttede ligeledes munkene ved at overdrage en række ejendomme på egnen til klosteret.

Opførelsen af klosteret i røde munkesten må være påbegyndt i begyndelsen af 1200-tallet. Af disse bygninger er i dag kirken samt østfløjen bevaret. Byggeriet skete dog i flere tempi, og afslutningen af byggeriet er først sket et par årtier inde i 1300-tallet. Således er kirken stilmæssigt også en blanding, da moden i løbet af byggeperioden skiftede fra den rundbuede romanske stil til den spidsbuede gotiske stil. Soklen er sat i kampesten, men ellers er bygningen rejst i røde munkesten. Kirkebygningens udformning følger de forskrifter, som var udstukket indenfor Cistercienserordenen; bygningen er korsformet med et østvendt kor og to sidekapeller, to korsarme mod henholdsvis nord og syd og endelig det treskibede kirkerum mod vest. Vinduerne afslører den lange byggeperiode. På gavlene mod øst og nord ses rundbuede vinduer fra den tidlige romanske tid, mens syd- og vestsiden har spidsbuede vinduer fra den senere gotiske tid.

KI. 13.00 (ca.) Tilbagekomst til hotellet og afrejse

FROKOST for egen regning og på eget initiativ

LYST TIL MERE PÅ EGEN HÅND?

Måske et besøg i det nye Vadehavscenter i Ribe, som åbnede i februar 2017. Lidt info fra Vadehavscentrets hjemmeside (www.vadehavscentret.dk/dk/udstilling):

"Med arkitekt Dorthe Mandrups helt enestående arkitektur, hvor tagrøret anvendes både på facade, tag og undertag og hvor robenialister får den gamle bygning til at smelte sammen med den nye, opnåes et bygningsværk, der næsten virker som om det vokser op af jorden - skånsomt og tilpasset det flade marskland.

Udstillingen TRÆKFUGLENES VADEHAV er på samme måde tilpasset det enestående center. I samarbejde med VADEHAVSCENTRET har arkitekt Johan Carlson, med sit helt gennemførte design på en poetisk, æstetisk og moderne måde, lavet en udstilling, der med stor indlevelse viser Vadehavet og trækfuglene. Her er oplevelser, der på smittende måde inddrager centrets gæster - både unge og ældre - i Vadehavets forunderlige verden."

TILMELDING

Sort Sol

**Mandag den 2. oktober til torsdag den 5. oktober 2017
3 overnatninger**

Prisen inkluderer: 3 overnatninger på Hotel Ballumhus, fuld forplejning (*ekskl. drikkevarer*), entréer, Sort Safari® guidning på alle udflugter samt bus på 2. og 3. dags program.

NAVNE – i dobbeltværelse til pris kr. 2.790 pr. person:

.....
.....

NAVN – i ENKELTVÆRELSE til en pris kr. 3.240 (*inkl. enkeltværelsestillæg på 450 kr.*):

.....

E-MAIL

.....

MOBIL

.....

Evt.

Fastnettilf.

.....

EKSTRA UDFLUGT

4. dag, torsdag den 5. oktober 2017

Ekstra pris kr. 210 pr. person (betales sammen med restbeløbet)

ØNSKER AT DELTAGE:

Navn:

Navn:

Tilmeldingsformularen (eller alle oplysningerne) sendes til Solvejg Bosche,
solvejg.bosche@yahoo.com.

OBS! Tilmeldingen er kun bindende ved SAMTIDIG indbetaling af depositum på kr. 500 pr. person til foreningens konto i Danske Bank, reg.nr. 9570, konto nr. 3975746.
(*HUSK at anføre navn(e) + Sort Sol*).
Restbeløbet vil blive opkrævet i juli måned.